

Izkušnje najboljšega prevajalca v francoščino

Redkost: dober prevod v tuj jezik

MANAGER št. 7-8/91

Človek, ki ni natančen in priden, ne more biti dober prevajalec.

Te besede so mi najbolj ostale v spominu iz pogovora z Viktorjem Jesenikom, starosto slovenskih prevajalcev, ki je letos čakal sedemdeset let. Pogovarjala sva se v njegovi hiši v Podbrezjah, nedaleč od čudovite taborske cerkvice. Za sklepno poročilo v nizu člankov o poklicnem prevajanju sem se odločil za pogovor z Jesenikom ne samo zato, ker ga poznam že od leta 1946, ko se je po šolanju v Franciji, kjer je bil oče rudar v rudniku železove rude v okolici Nancyja, vrnil v Slovenijo, ampak predvsem zato, ker je velika prevajalska osebnost in ker je med Slovenci vsekakor najboljši prevajalec v francoščino.

Viktor Jesenik je bil v letih 1950-1958 profesor za francoščino na kranjski gimnaziji. "Že takrat sem veliko prevajal. S Cenetom Vipotnikom sem imel najboljše odnose. Zelo rad je imel francoski jezik. Vsak teden sva imela uro francoščine. Nekaj sva popila in govorila francosko. Cene Vipotnik je imel dobre zveze v Franciji."

Jesenik pripoveduje, da je takrat prevedel trinajst Prešernovih pesmi, ki jih je Vipotnik poslal znanemu literarnemu kritiku "Lettres nouvelles" Nadeauju. Ta je odgovoril, da je zelo zadovoljen, in je predlagal, naj bi mu iz Slovenije poslali še kaj.

Po tem odgovoru so slovenski književniki takoj naredili izbor slovenske poezije od Prešerna do Koviča. V tem izboru je bilo 26 pesniških imen.

"Leta 1958," pripoveduje Jesenik, "sem med prvimi v Sloveniji stopil v svobodni poklic prevajalca. Skoraj vse, kar sem prevajal, sem prevajal v francoščino. To sem delal tem lažje, ker mi gre francoščina neposredno," kot se je izrazil. "Nisem se moderniziral, imam svoj pisalni stroček, razmišljam sproti, pa je v redu."

Jesenik je eden redkih prevajalcev, ki zna - upam se trditi - celo bolje prevajati v "tuj" jezik, to je v francoščino, kot v slovenščino. "Za prevode iz francoščine imamo dvajset dobrih prevajalcev," meni Jesenik. "Za prevode iz angleščine kakih petdeset dobrih prevajalcev. Vendar nimamo resnično dobrih prevajalcev v tuje jezike."

"MALENKOSTNI" METRI KNJIG

Jesenik je v štiridesetih letih poleg Prešerna prevedel za dve antologiji slovenske poezije, dve knjižici Mateja Bora, po smrti Ceneta Vipotnika je objavil 50 njegovih pesmi v francoskem prevodu. Prav v začetku se je posvetil Kosovelu in je prevedel še druge literarne "malenkosti". Teh "malenkosti" je za dvajset knjig in knjižic. Med številnimi pesniki, ki jih je prevedel, so tudi Kocbek, Gradnik, Župančič.

Pomembno je, da je Jesenik od vsega začetka prevajal tudi strokovna besedila tehnične narave. Še ko je bil profesor francoščine v Kranju, je veliko prevajal za Iskro, Savo in druga podjetja. Zlasti pomembni so njegovi prevodi zajetnih katalogov, ki so izhajali ob mednarodnih grafičnih bienalih v Ljubljani, v katerih so bili tudi obširni eseji.

Zato ne preseneča, da je bil Jesenik med soustanovitelji Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije skupaj z dr. Knezom, dr. Goliasom - ki ju zelo dobro pozna vsaj starejša generacija slovenskih tehniških prevajalcev - z Narcisom Dembskim in drugimi. Leta 1975 je bil izvoljen za predsednika Društva in je ostal njegov predsednik dve obdobji, to je štiri leta. Potem je postal leta 1980 predsednik jugoslovanske Zveze tehniških in znanstvenih prevajalcev in tri leta je bil eden od 18 članov mednarodnega Sveta prevajalcev, ki je dejansko pristojen za politiko svetovnega

prevajanja. V tistih letih je spoznal skoraj ves svet.

Med sadovi njegovih prizadevanj in izredno razsežne dejavnosti je velik in frazeološko zelo bogat slovensko-francoski slovar, ki je moral precej dolgo čakati na objavo. "Sestavljal sem ga šest let," pravi Jesenik. "Moj kolega Dembskij, ki zdaj živi v Franciji, pa je ' naredil črki O in P.' Slovar je pri prevajalcih v kratkem času požel obilo priznanj.

Vprašal sem ga, ali se prevajalci kaj obračajo nanj za pomoč in nasvete. "Pomagal sem in pomagam mlajšim pri prevajanju v francoščino. Pošiljajo mi svoje prevode in jim svetujem.

Učijo se vsak svoje tehnike. Priporočam jim, naj gredo za leto ali dve v Francijo, če le morejo, naj živijo med Francozi in se seveda čim bolj pridno učijo," pravi Jesenik.

Na koncu sem ga vprašal o znanem italijanskem reku, da je "prevajalec izdajalec". Dobro pozna rek in meni, da velja za slabe in površne prevajalce in tolmače. "Vsak resen prevajalec si mora z vsemi močmi prizadevati, da ne bo izdal svojega besedila, čeprav človek tu in tam kaj spregleda. Pri literarnem prevajanju ima prevajalec nekoliko več svobode. Vendar je treba veliko delati in se vse življenje učiti."

Božidar Pahor

Katere jezike naj tudi v stroki obvlada manager?

Najprej izpopolni slovenščino

MANAGER št.9/91

V majski številki Managerja me je članek Borisa Verbiča z naslovom Vrhovni šef ima vedno odprta vrata spodbudil k razmišljanju, da bi bilo primerno osvetliti komunikacijske sposobnosti slovenskih managerjev. Pri tem se bom omejil samo na tri dejavnike: odnos do slovenskega jezika, znanje tujih jezikov in odnos do prevajanja.

Zgodovine povojne slovenščine, ki so ji, tako vsaj upam, šteti dnevi, ne more prikriti noben slovenski manager, ki se je v tem obdobju šolal, še manj pa tisti, ki je aktivno deloval v politiki. To obdobje je pri ljudeh pustilo ohlapen odnos do matičnega jezika, saj ni bilo več toliko pomembno, kaj hoče kdo povedati ali napisati in da bo to preprosto, jasno in razumljivo, ampak bolj dejstvo, da je bilo sporočilo povedano z besedami in besednimi zvezami, ki so bile tisti čas v (politični) rabi. Managerji, ki niso bili dovolj trdni in samozavestni v odnosu do svojega maternega jezika, so hitro podlegli tem političnim jezikovnim težnjam, po načelu posnemanja pa so s tem okužili tudi svoje sodelavce. V takšnem spolitiziranem jeziku

mrgoli tujk, dolgovernosti in nerazumljivosti - o tem vedo več strokovni prevajalci, ki so morali iz takšne jezikovne in pomenske godlje najprej izluščiti pomen sporočila, kar je bilo neprimerno težje kot pa prevesti besedilo v tuj jezik.

Kako je raba takšnega jezika vplivala na komunikacije "v hiši" in "na trgu", kot jih imenuje omenjeni članek? Dvomim, da je veliko prispevala h komunikativnosti, k vedenju. Pa tudi sicer so bili ljudje navajeni poslušati in prebirati tak jezik, saj so se z njim srečevali pri delu, pri poslušanju in branju novic in informacij, zato jih, razen redkih izjem z bolj izbrušenim odnosom do jezika, to niti ni tako motilo. Torej neznanje slovenskega jezika, v smislu enostavnosti, jasnosti in razumljivosti, niti ni negativno vplivalo na komunikacijo v podjetju, saj ni bila razvita zavest o tem neznanju. Sporazumevanje na trgu je potekalo dokaj nemoteno, čeprav managerji in sestavljalci besedil in informacij pri tem nimajo nikakršne zasluge. Svoj jezik, s katerim so "v hiši" še nekako komunicirali, so enostavno prenašali "na trg", tudi na tuj trg. Pogodbe, tehnični opisi, ponudbe in podobna besedila, ki so jih dajali v prevajanje,